PROF. DR.
AHMET ŞİMŞİRGİL

KAYI -I

OSMANLI TARİHİ

ERTUĞRUL'UN OCAĞI

TIMAŞ

KAYI I
ERTUĞRUL'UN OCAĞI
Osman Gazi, Orhan Gazi, I. Murad,
Yıldırım Bayezid, Sultan Çelebi Mehmed
Ahmet Şimşirgil

Osmanlı Tarihi

TİMAŞ YAYINLARI | 3274
Osmanlı Tarihi Dizisi | 88

EDİTÖR
Zeynep Berktaş

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

1-13. baskılar KTB Yayınları
tarafından yapılmıştır.

38. BASKI
Haziran 2020, İstanbul

ISBN
ISBN: 978-605-08-1296-1
9 786050 812961

TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
Altın Kitaplar Yayınevi Matbaası
Göztepe Mah. Kazım Karabekir Cad. No:32
Mahmutbey - Bağcılar/ İstanbul
Telefon: (0212) 446 38 88
Matbaa Sertifika No: 44011

YAYIN HAKLARI
© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 9
ÖNSÖZ 11

BİRİNCİ BÖLÜM
OSMAN GAZİ 15
KAYI YİĞİTLERİ SÖĞÜT YOLUNDA 16
KAYI BOYU VE OSMANLI AİLESİ 17
SÖĞÜT'TE BAYRAM 19
DERGÂH KÜLTÜRÜ 20
İLK AŞK 21
İLAHÎ İŞARETLER 23
EDEBALİ 26
İLK FETİHLER 28
AVA GİDEN AVLANIR 30
DEVLETE GİDEN YOL... 33
KAZANANDAN AL! 36
BİZANS ACİZ KALIYOR 38
KÖSE MİHAL, GÂZİ MİHAL OLUYOR... 40
CİHAT KOLLARI 43
İSTANBUL'U AÇ GÜLZÂR YAP! 45
NASİHAT MI, ANAYASA MI? 47
OSMAN GÂZİ'NİN ŞAHSİYETİ 49

İKİNCİ BÖLÜM

ORHAN GAZİ 53
BABAMIZIN DUASI SENİNLEDİR 54
AYDOS'UN FETHİ 56
PELEKANON SAVAŞI 58
BUNLAR BİZE BEY OLAYDI! 59
ALAADDİN PAŞA'NIN TAVSİYELERİ 61
İNCİTME GEL DERVİŞLERİ 62
SUYA SECCADE SALANLAR! 64
GÂZİ SÜLEYMAN PAŞA'NIN FETİHLERİ 67
YAŞAMAKTAN MAKSAT NE? 69
HAYAT EMANET BİR ELBİSEDİR! 71
RUMELİ'NİN YENİ BAŞBUĞU 74
OĞUL! BİZ YOLUN SONUNA GELDİK 76
ORHAN GÂZİ'NİN ŞAHSİYETİ 77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MURAD-I HÜDAVENDİGÂR 81
FETİHLER VE SIRPSINDIĞI 82
YENİÇERİLER 84
DÜĞÜN 93
GAZÂ-İ EKBER 95
İHSAN VE ADALET ÖRNEKLERİ 99
CENK NASIL OLUR GÖRSÜN! 100
MEŞVERET SÜNNET-İ RESUL'DÜR 103
AŞKINLA AĞLAYAN GÖZLER HÜRMETİNE... 105
GÂZİ-İ MUTLAK İDİ, ŞEHİT-İ MUHAKKAK OLDU 108
MURAD-I HÜDAVENDİGÂR'IN ŞAHSİYETİ 110

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YILDIRIM BAYEZİD HAN 115
ANADOLU'DA BİRLİK MÜCADELESİ 116
İSTANBUL KUŞATMALARI 118
ŞANLI FETİHLER 120
HUNDİ SULTAN 122
BÜYÜK HAÇLI İTTİFAKI 125
BRE DOĞAN! 128
NİĞBOLU SAVAŞI 130
YEMİNİNİ İADE EDİYORUM! 131
ULU CAMİ'NİN AÇILIŞI 132
YAKLAŞAN TEHLİKE: TİMUR 134
VE YILDIRIM 136
SAVAŞ KIŞKIRTICILARI 137
ÂLİMLERİN GAYRETİ 140
ANKARA SAVAŞI 143
İKİ HAKAN BİR SEDİRDE 148
CİHANA VEDA KILDI 150
TİMUR ANADOLU'DA 152
DÜZME HABERLER! 155
YILDIRIM BAYEZİD HAN'IN ŞAHSİYETİ 158

BEŞİNCİ BÖLÜM
SULTAN ÇELEBİ MEHMED 163
AMASYA YOLUNDA 164
FIRSAT DÜŞKÜNLERİ 165
TİMUR HAN'IN ENDİŞESİ 170
ACI HABER 172
TACI TAHTI TERK EDELİM! 173
KARDEŞLER MÜCADELESİ 175

YA DİRİSİ GELSEYDİ! 177
BİR İSYAN VE BİR İHANET! 179
YEMİNİNİ BOZMANIN SONU! 183
VAKIF MEDENİYETİNE DOĞRU 186
BAZI FETİHLER 188
OSMANLI VEREN ELDİR 190
SİMAVNA KADISI OĞLU ŞEYH BEDREDDİN 191
İLK BÜYÜK İÇ İSYAN 193
MURAD'IMA HABER SALIN 197
SULTAN ÇELEBİ MEHMED'İN ŞAHSİYETİ 198
HAKKINDA NE DEDİLER 200

DİPNOTLAR 203
BİBLİYOGRAFYA 212
İNDEKS 215

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMAN GAZİ

Matlabımız din-i Hüdâ'dır bizim
Mesleğimiz râh-ı Hüdâ'dır bizim
Yoksa, kuru mihnet ve kavga değil
Şâh-ı cihan olmağı dava değil

KAYI YİĞİTLERİ SÖĞÜT YOLUNDA

Rahmetli Prof. Erol Güngör'ün deyimiyle "Bizim medeniyet eserlerimizin ve kültür kıymetlerimizin âdeta imbikten geçmiş, numunelerini vermiş ve yapıcı gücümüzün en yüksek sembolü hâline gelmiş Osmanlı Devleti'nin başarılarındaki sır", bugün dahi tam olarak çözülememektedir. Zira yetmiş iki millete kendini sevdirmek ve onları yüzyıllarca huzur ve refah içerisinde idare etmek öyle kılıçla, topla, tüfekle, akçe ile olacak işler değildi. Peki nasıl olmuştu? Nasıl gerçekleşmişti? Gelin, Kayı yiğitlerinin Söğüt'e gelişlerine doğru bir uzanalım.

Osmanlıların atası Gündüz Alp'in oğulları Sungur Tekin, Gündoğdu, Ertuğrul ve Dündar babalarının vefatından sonra bir müddet Pasin Ovası'nda oturmuşlardı. Bunlardan Sungur Tekin ve Gündoğdu buradan tekrar geriye ata yurduna dönerken, Ertuğrul ile Dündar İç Anadolu'ya doğru harekete geçtiler. Ertuğrul Gâzi'nin yanında seçme dört yüz kadar cengaveri bulunuyordu. Sohbet ederek yol alan gâziler bir tepeyi aşmışlardı ki ovada kızılca kıyametin kopmuş olduğunu gördüler.

Tam bir ölüm kalım savaşı veriliyordu. Biraz daha yaklaştıklarında büyük bir Moğol birliğinin Selçuklu kuvvetlerini kıskaca almış, mahvetmekte olduğunu anladılar. Selçuklu askerlerinin hâli gerçekten perişandı. Acı bir akıbetin onları beklediği belli oluyordu. Ertuğrul Gâzi yoldaşlarına seslendi:

"Hey gâziler! Cenge rast geldik. Yanımızda kılıç taşırız. Korkak gibi geçip gitmek erlik değildir. Ne yapalım?" diye sordu. Bazıları:

"Mağlup durumdakine yardım etmek çok zordur. Kendimizi tehlikeye atmayalım" dediler. Ertuğrul Bey ise:

"Bu söz merdaneler kelamı değildir. Erlik zor durumda olan kardeşlerimize yardım etmektir. İşleri kolay olsa yardıma ne gerek vardı. Haydi bu dar günde Hızır gibi biçarelerin imdadına yetişelim."

Beylerinin bu sözleri üzerine Kayı yiğitleri kılıçlarına el attılar. Şahin kargaya girer gibi Moğolların içine daldılar. Kılıçları şimşek gibi çakıyor, her alevinde bir Moğol'un yıldızı sönüyordu. Şimdi galipler mağlup, mağluplar galip duruma geçmişti. Az sonra da Moğollar selameti kaçmakta buldular. Meğer Kayılar'ın yardım ettikleri Selçuklu birliğinin başında bizzat Sultan Alaaddin Keykubat bulunuyormuş. Ertuğrul Gâzi gelerek hürmetle elini öptü. Az evvel Moğollar arasında olanca heybetiyle yiğitlik ve merdanelik gösteren ve bir volkan gibi kaynayan genç, şimdi Sultan'ın huzurunda el pençe divan duruyordu.

Sultan asil soylu, pehlivan yapılı, alnında saadet nurları parlayan bu genç muharibi hayranlıkla süzdü. Alnından öptü, sonra batı cihetine işaretle:

"Domaniç ve Ermeni dağlarını yaylak, Söğüt'ü ise kışlak olarak size verdim. Cenab-ı Hakk muininiz (yardımcınız) olsun" diyerek uğurladı.[1] Kayı yiğitleri Söğüt'e doğru atlarını şaha kaldırıp uçarcasına yol alırken, Sultan Alaaddin'in gözleri çok uzaklara dalmıştı. Bu gidişin Viyana kapılarına kadar uzayacağını mı görmüştü acaba?

Kim bilir? Darda olan kardeşlerine yardım elini uzatanlara Cenab-ı Hakk ne devletler, ne hil'atlar, ne servetler ihsan etmezdi.

KAYI BOYU VE OSMANLI AİLESİ

Osmanlı ailesinin tarihî kayıtlara, etnik incelemelere, geleneklere ve mevcut damgalarına göre Oğuzların sağ kolu olan Günhan kolunun Kayı boyundan geldikleri kabul edilmektedir. Oğuz boylarının listesini veren Reşideddin ve Yazıcıoğlu Kayı'yı birinci sırada, Kaşgarlı Mahmud ise ikinci sırada göstermektedir. Bu durum Kayının siyasi ve içtimai mevkii itibariyle Oğuzların en mühim ve en asil boyu sayıldığını gösterir. Kayının manası; muhkem, kuvvet ve kudret sahibi demek olup ongunu (sembolü, arması) şahindir. Damgası iki ok ile bir yaylı oktur.[2]

Kayıların Selçuklularla birlikte miladi IX. asırdan itibaren Ceyhun Nehri'ni geçerek İran'a geldikleri sanılmaktadır. Bu sırada

Horasan'da Merv Mahan taraflarına yerleşen Kayılar, Moğol istilası sırasında Azerbaycan ve Doğu Anadolu'ya hicret etmişlerdir.

Moğol baskınları üzerine Doğu Anadolu'ya gelen Kayılardan bir kısmı ileride Osmanlı Devleti'ni kuracak olan şubedir. Tarihi ananelere göre Kayı boyunun bu şubesi Sultan I. Alaaddin Keykubat zamanında (1219-1236) Ankara'nın batısındaki Karacadağ taraflarına yerleştirilmişlerdir. Bu olayın ya 1230 yılındaki Selçuklu-Harezmşah savaşı sonunda veya I. Alaaddin'in son dönemlerinde ilk Moğol akınının bu havaliyi vurduğu sırada gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Kayıların Anadolu'ya geldikten sonra ne suretle dağıldıkları hakkında değişik rivayetler mevcuttur. Meşhur olanı şöyledir: Ahlat'a yerleşen Kayılar oradan Erzurum ve Erzincan'a, daha sonra Halep'e göçmüşlerdir. Ancak Caber Kalesi civarında reisleri Süleyman Şah Fırat'ı geçerken boğulmuştur. Bu hadise üzerine bir kısmı oraya yerleşirken diğer bir kısmı Çukurova'ya gelmiştir. Burada da ikiye bölünen Kayılardan bir bölümü Erzurum civarına Pasin Ovası'ndaki Sürmeli çukura gelmiştir. Burada da aralarında ihtilaf çıkmış, bir kısmı anayurtlarına geri dönerken Ertuğrul ile kardeşi Dündar'ın emrindeki dört yüz çadır halkı bir müddet Sürmeli çukurda kaldıktan sonra batıya doğru harekete geçmiştir.[3]

Yine meşhur bir geleneğe göre Ertuğrul Bey Pasinler'den kalkarak Karacadağ'a doğru gelirken mevkii belli olamayan bir mahalde Selçuk ve Moğol kuvvetlerinin muharebe ettiklerini görmüşler ve yukarıda naklettiğimiz savaşa girişmek zorunda kalmışlardı.

Sultan Alaaddin onların bu yardımlarına mukabil Ertuğrul Bey'e Söğüt'ü kışlak, Domaniç ve Ermeni dağlarını ise yaylak olarak vermiştir.

Osmanlı vekayinamelerinin bazılarına göre ise 1230'lu yıllarda Ertuğrul Bey'in reisliğindeki Kayılar, Selçukluların uç kuvvetleri olarak Karacadağ mıntıkasında bulunuyordu.

Bu rivayetleri inandırıcı bulmayan bazı araştırıcılar Kayıların Selçuklularla birlikte Anadolu'ya geldiklerinden ve muhtelif mın-

tıkalara dağıldıklarından bahsetmektedirler. Nitekim Erzurum, Erzincan, Kemah, Amasya, Çoruh, Kastamonu, Ilgaz, Çankırı, Gerede, Bolu, Düzce, Eskişehir, Balıkesir, Muğla, Manisa, Afyon, Konya, Ankara, Aydın, Kütahya ve Sivas'ta Kayı adıyla köylerin mevcudiyeti bunun göstergesidir.[4] Ancak Anadolu Selçuklu tarihi boyunca birtakım Oğuz aşiretlerinin faaliyetlerine şahit olduğumuz hâlde Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan evvel Kayı ismini taşıyan veya bu boyun etkili olduğu hiçbir hareket gösterilemez. Dolayısıyla Anadolu'nun Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'da iskan edilen Kayıların belki sayıca yüksek olabilir ama dağınık bir şekilde yerleşmeleri neticesinde güçleri kırılmıştır. Dolayısıyla Selçukluların zayıfladığı ve yıkıldığı bir dönemde de hiçbir yerde faal değildirler.

Bu itibarla Osmanlı beyliğini kuracak olan Kayı kabilesinin, yine Osmanlı kaynaklarında belirtildiği üzere, Moğol istilası neticesinde Ertuğrul Gâzi liderliğinde bu bölgeye hareketlenen, toprağa bağlı olmayan, zinde, faal ve etkin bir güç oldukları en kuvvetli ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır.

SÖĞÜT'TE BAYRAM

Söğüt'te o güne kadar görülmemiş bir bayram yaşanmaktadır. Kuzular kesiliyor, kazanlar kaynıyor, etrafa tarifi mümkün olmayan lezzetli yemek kokuları yayılıyordu. Çimenler üstüne yaygılar serilmiş; pilavlar, zerdeler, meyveler, yoğurtlar, ayranlar dağıtılmaktadır. Kızarmış etler fetir ekmeklerine sarılıyor, dürümler genç-yaşlı, çoluk-çocuk herkese ikram ediliyordu. Meydan yeri ise tam bir panayır alanı... Kayının kara yağız yiğitleri at yarışları, kılıç müsabakaları ve ok atışları yapıyorlardı. İhtiyarların gözleri nemli, ağızlarından sadece maşallah nidaları dökülüyordu. Yarışmaya katılan herkese mükafatlar veriliyordu. Zira Ertuğrul Bey'in kesin emri vardı. "Bugün kimse hüzünlü olmamalı!"

Ertuğrul Bey'in sevinci sonsuz, yerinde duramıyor. Şenliğin her kesimiyle özel ilgileniyor. Bu büyük kendisinin Bey'in küçük oğlu Osman'ın doğumu için... Söğüt'te dünyanın görmediği bir saltanata temel atacak çocuk için...

Herkes Osman'ın doğumuna sevinir, beylerinin neşesine katılırken Ertuğrul Bey'in hafızası aylar öncesine çoktan kaymıştı. Henüz oğlunun doğumuna aylar vardı. Bir gece rüyasında aş ocağındaki büyük tencerenin suyunun kaynamaya başladığını gördü. Su kaynadıkça çoğalıyor, dört bir yanı dolduruyor ama hiç eksilmiyordu. Nihayet bir deniz hâline gelerek yeryüzünü kapladı.[5]

Ertuğrul Gâzi uyandığında "Hayırdır inşallah" diyerek bir müddet düşündü. Zaman zaman Selçuklu sultanını ziyarete gittiğinde hükümdarın katibi Abdülaziz Müstevfi ile uzun uzun görüşür, sohbetler ederdi. Rüyasını hiç kimseye açmadan bu âlim zata anlatmaya karar verdi. Nitekim ilk görüşmelerinde bir türlü tesirinden kurtulamadığı rüyasını aynen nakletti. Abdülaziz Müstevfi bir müddet düşündükten sonra bu asil yüzlü, heybetli, vakar sahibi dostuna sevgiyle baktı.

Onu candan kucakladı ve: "Müjde ey Ertuğrul! Bir erkek çocuğun olacak ve onun soyundan gelenler yeryüzüne hükmedecekler."[6]

Ertuğrul Gâzi'nin bu büyük âlimi ve sözlerini hatırlamasıyla bir kez daha yüzü aydınlandı. Kazanda pişen yemeklere baktı. Sanki Söğüt halkı değil, dünya ordan doyuyordu. Sonra gözleri meydan yerine takıldı. Allah! Allah! Yiğitlerinin önünde Osman'ını görür gibi oldu. Yalnız at oynattıkları yerler neresiydi?

DERGÂH KÜLTÜRÜ

Ertuğrul Gâzi, oğlu Osman'ın en iyi şekilde yetişmesi için gayret sarf etmekte, bütün imkânlarını seferber etmekteydi. Osman'ın ilim, ahlak, edep, kuvvet ve cesaret bakımından en yüksek seviyeye ulaşması Ertuğrul Bey'in biricik arzusuydu. Bu maksatla Akça Koca, Konur Alp, Abdurrahman Gâzi ve Turgut Alp gibi silah ve savaş ustalarını görevlendirdi. Bunlar gece gündüz Osman'a ata binmeyi, ok atmayı, kılıç kullanmayı, kargı savurmayı öğretiyorlardı. Onun güçlü, kuvvetli, disiplinli ve tahammüllü bir yiğit olması için gayret sarf ediyorlardı.

Sonra Şeyh Edebali… Karaman'da doğan ve önce doğduğu şehirde sonra Şam'da ilim tahsil eden ve sonunda Bilecik'e gelerek yerleşen

büyük veli... Ebü'l-Vefa el-Bağdadi'ye nispet edilen Vefaiyye tarikatına mensup olan Edebali, aynı zamanda ahi teşkilatının da reisi...

Bilecik'teki zaviyesi hiç boş kalmıyor, yüzlerce talebesi var. Ayrıca gelip geçen fukaranın her türlü ihtiyacının görülmesini de üzerine almış. Bu maksatla zaviyede büyük bir koyun sürüsü bulunuyor. Edebali'nin iki talebesi var ki gözde mi gözde, yaman mı yaman! Onların eğitimlerine özel bir itina gösteriyor. Sanki onları çok büyük, vazifelere hazırlıyor. Bilecik'e gelip yerleşmesindeki sır bu imiş gibi davranıyor.

Bu talebelerden biri anlaşılacağı üzere Ertuğrul Bey'in küçük oğlu Osman, diğeri ise Dursun. Geleceğin Dursun Fakih'i. Yine gelecekte Osman Gâzi adına ilk hutbeyi okuyacak olan büyük âlim... Hatta bu iki güzide talebe daha sonra hocalarına damat olarak bacanak da olacaklar. Osman'da şeyhin sohbetlerinin cazibesine kapılmış. Fıkıh bilgisinin yanında Peygamber Efendimizin yaşayışını, güzel ahlakını ve cihatlarını dinlemek yok mu? Osman zevkten yerinde duramıyor. İşte Şeyh Edebali'nin zaman zaman Osman'a ve onun şahsında ileride gelecek olan torunlarına istikamet veren nasihatleri:

"Müslüman olsun, kâfir olsun herkese iyilik yapın, affedici olun. Büyüklerinize ve âlimlere hürmetkar davranın. Bereket büyüklerle beraberdir. Her işinizi Allahu Teâlâ'nın rızası için işleyin. Sözünüz ne ise işiniz o olsun. Doğruluktan ayrılmayın. Allah için cihadı terk etmeyin. Vefa sahibi olun, dostlarınızı unutmayın, meşveretsiz iş yapmayın. Sabırlı olun vaktinden önce çiçek açmaz."

Şeyh Edebali küçük Osman'ı sanki büyük bir devletin temelini atacak usta olarak yetiştiriyordu.[7] Zira temel ne kadar sağlam olursa devlet o kadar güçlü, kudretli ve uzun ömürlü olacaktır.

İLK AŞK

Osman büyüyüp gelişmiş karayağız bir delikanlı olmuştur. Saçları ve kaşları simsiyah olduğu için "Kara Osman" demektedirler. Ertuğrul Gâzi seferlerde onu da yanında götürmektedir artık. Fırsat buldukça da şeyhi Edebali'nin sohbetlerine ve derslerine devam etmektedir.

Ancak son zamanlarda Osman'ı ince bir düşünce sarmıştır. Dalgındır ve bazen saatlerce atıyla gezmektedir. Şeyhin kızı Malhun Hatun'dur bu düşüncenin sebebi. Malhun Hatun ahlak ve cemal yönünden bütün güzellikleri taşımaktadır. Kara Osman bu sevdaya fazla dayanamaz. Malhun Hatun'u babası Edebali'den istetir. Dizi dibinde yetiştiği şeyhinin kendisini kırmayacağından o kadar emindir ki…

Oysa gelen cevap beklediği gibi değildir. Şeyh: "Şimdi zamanı değil" diyerek bu isteğini geri çevirivermiştir. Kara Osman mahzun olur. Ancak şeyhine karşı söyleyebilecek ne sözü olabilir ki... Bey çocuğuydu, ne dese olur sanırdı. Acaba hocasının yıllardır nefsine muhalefet etmesi yönünde yaptığı telkinlerin imtihanını mı veriyordu?

Bir gün Sultanönü (Eskişehir) beyi ile sohbetlerinde bu konu gündeme geldi. Eskişehir beyi konu ile ilgileneceğini ve bu hususta aracı olacağını bildirdi. Şeyh Edebali o sırada Sultanönü'ne bağlı İtburnu köyünde kalıyordu.

Oysa Eskişehir beyinin asıl maksadı çok farklıydı. O meziyetlerini dinlediği bu kızı Osman yerine kendisine isteyecekti. Böylece bu nüfuzlu şeyhin kudretinden de istifade edebilecekti.

Şeyhin, kendisini reddedeceği hatırına dahi gelmiyordu. Oysa Edebali'nin cevabı bu ikiyüzlü beyin yüzüne tokat gibi çarpıldı. "Hayır kesinlikle olmaz" Düşüneyim bile dememişti Edebali.

Eskişehir beyi huzurdan kızgınlıkla ayrıldı. Kafasında alçakça planlar vardı. Güzellikle olmazsa zorla almaya da muktedirdi. Ancak Şeyh Edebali o sabah erkenden; "Geçme nâmert köprüsünden ko aparsın su seni" diyerek Eskişehir beyinin topraklarını terk etti ve dostu Ertuğrul Bey'in arazisine kondu.

Şeyhin Ertuğrul Bey'in topraklarına göçmesi Eskişehir beyini müthiş öfkelendirdi. Kıskançlık ve intikam ateşiyle yanmaya başladı. Osman'ı ilk fırsatta ortadan kaldıracaktı.

Nitekim Osman'ın, ağabeyi Gündüz ve birkaç arkadaşıyla İnönü tekfurunun hisarında olduğunu duyar duymaz adamlarıyla gelerek

kaleyi kuşattı. Tekfura adam gönderip Osman'ın teslimini istedi. Tekfurun adamları Osman'ı teslim edip etmemek hususunda tartışadursunlar; Osman Bey, ağabeyi Gündüz Alp ve yoldaşlarıyla kaleden süratle çıktı. Ne olduğunu anlayamayan Eskişehir beyinin adamlarına ilk darbeyi indirdikten sonra şaşkınlıklarından istifade ile Söğüt'e doğru kaçmaya başladı.

Müthiş bir kovalamaca başlamıştı şimdi. Osman ve yoldaşları bir taraftan arayı açmaya çalışırken, diğer taraftan çevredeki tanıdıklarını yardıma çağırıyorlardı. Kovalayan güçlerin birbirinden iyice koptuğunu gören Osman, arkadaşlarıyla bir kez daha dönüş yaptı. Şiddetli çarpışma sonucunda Eskişehir beyinin adamları bozguna uğrayıp kaçmaya başladılar.

Ancak Harmankaya tekfuru Köse Mihal kaçamayıp yakalandı. Osman Gâzi huzuruna getirilen Köse Mihal'e baktı. Bahadır bir yiğide benziyordu. Edebali'nin "Zaferin zekatı affetmektir" sözünü hatırladı. Ona serbest olduğunu, istediği yere gidebileceğini bildirdi.

Köse Mihal canına kastettiği Türk'ün kendisini af ve azad ettiğini görünce sevinçten ellerine sarıldı: "Bundan böyle en yakın yardımcın ve dostun ben olacağım, ne olur bana güvenin" dedi. İleride Avrupa'yı titretecek akıncı kollarından birine adını verecek olan Köse Mihal, Osman ve yoldaşlarını selamlayıp uzaklaştı.[8]

İLAHÎ İŞARETLER

Şeyh Edebali'nin kızı Malhun Hatun'u, önce Osman Bey ve ardından Eskişehir beyi nikâhlamak istemişler ancak ret cevabı almışlardı. Eskişehir beyinin intikam almasından çekinen Edebali, bu beyin arazisini terk ederek Ertuğrul Gâzi'ye ait bölgeye göçerken bu hareketi ile beyin gazabını daha da üzerine çekmişti.

Nitekim kıskançlık ateşi ile yanan Eskişehir beyi derhâl Osman Gâzi'yi ortadan kaldırmak için harekete geçmiş ancak hiç ummadığı bir bozguna uğramıştı. Öte yandan Osman Bey ise sanki Edebali ile arasında hiçbir olay geçmemiş, sanki onun kızını isteyip de alamamış bir insan değilmiş gibi asaletine yakışır bir tarzda hocasıyla eski rabıtasını, ilişkisini aynen devam ettiriyordu.

Bu arada genç bahadır Osman da bazı rüyalar, özel hâller görünmeye başladı. Nitekim bir gece dostuna misafir olmuştu. Geç vakte kadar sohbet ettiler. Arkadaşı yatağını hazırlayıp iyi geceler diledi ve odasına çekildi.

Osman Gâzi tam yatacaktı ki özel muhafaza içindeki Kur'ân-ı Kerim gözüne ilişti. Kelam-ı kadim odada dururken ayaklarını uzatıp yatamadı. Mushaftan yana müteveccihen diz çöküp sabaha kadar huşu ve edep ile oturdu.

Ev halkının uyanma vakti gelirken, bu hâline şahit olmasınlar düşüncesiyle ayaklarını uzatmadan başını yatağa doğru şöyle bir korken gözleri dalıverdi. İşte o anda Cenab-ı Hakk tarafından bir ses gelerek: "Ey Osman, çün sen benim kelamıma hürmet ü ta'zim idüb izzet ü ikram eyledin. Ben dahi sen ve senin evladını ve etbaını ve eşyanı âlemde ebedî muazzez ve mükerrem ve muhterem kıldım."[9]

Osman Gâzi, bu rüyadan sonra Şeyh Edebali'nin dergâhına daha sık gelmeye başladı. Öyle ki sohbet geç vakitlere kadar sürüyor ve çoğu kez dergâhta yatıyordu.

İşte dergâhta gecelediği günlerden birinde yine acayip bir rüya gördü. Şöyle ki:

Rüyasında hocası Edebali'nin koynundan birdenbire bir hilal zuhur etti. Gözle his olunacak surette büyüyüp bedir hâlini bularak kendi göğsüne girdi. Ondan sonra yanlardan bir ağaç çıkarak gittikçe büyüdü. Yeşilliği ve güzelliği gittikçe artıyordu. Dalların gölgesi üç kıta ufkunun nihayetlerine kadar karaları ve denizleri kuşattı. Kafkas, Atlas, Toros, Emos dağları bu yapraklar denizinin dört rüknü gibi gözüküyordu. Ağacın kökünden, deniz gibi gemilerle örtülmüş olarak Dicle, Fırat, Nil, Tuna çıkıyordu. Ovalar ekinlerle dolu, dağlar büyük ormanlarla dalga dalga kaplıydı.

Bu dağlardan çıkan bereketli sular gül ve servi bahçeleri içinde dolana dolana akıyorlardı. Bu pınarlara kol kol insanlar gitmekte, kimi bunlardan bostanlara su vermekte, kimi onları âb-ı hayat gibi içmekte, kimi bağında bahçesinde ekin biçmekte, kimi çeşmeler hayırlar yapmakta, kimi de çayırlarda safa sürmekte idiler. Ovalarda

uzaktan kubbeler, dikili taşlar, sütunlar, latif minareler ve kulelerle süslü şehirler görülüyordu.

Bu ulu binaların hepsinin zirvelerinde birer hilal parladığı gibi, minare şerefelerinden yayılan ezan-ı Muhammedi sedaları sayısız bülbüllerin nağmelerine karışıyordu. O sırada şiddetli bir rüzgâr çıkarak ağaçların taze ve güzel kokulu yaprakları dünyanın bütün şehirleri üzerine, özellikle iki deniz ile iki karanın kavşağında iki yakut ve iki zümrüt arasına yerleştirilmiş bir cevhere benzeyen ve bütün dünyayı kuşatan en kıymetli taşı hükmünde bulunan İstanbul'a doğru yayıldı. Osman halkayı parmağına geçirmek üzere iken uyandı.

Rüyasını sabah olunca hocasına anlattı. Şeyh Edebali, ona: "Müjde ey Osman! Hak Teâlâ sana ve senin evladına saltanat verdi. Bütün dünya, evladının himayesi altında olacak ve kızım Bala Hatun da sana eş olacak" diyerek rüyasını tabir etti.[10]

Böylece Osman Gâzi on dokuz yaşında iken şeyhi Edebali'nin kızı Malhun Hatun'la evlendi, nikâhlarını Edebali'nin müritlerinden Turgut kıydı.

Artık fırsat ve nusret senindir
Hidayet menzili nimet senindir

Sana verildi taht düşmesin baht
Ezelî ta ebed devlet senindir

Yansın çerağların âlem içinde
Döşene sofralar davet senindir

İki cihanda hayırla anılmak
Nesep ve nesil ile burhan senindir

Çocukken erdi sana baht-ı devlet
Cihanda olan devran senindir

Süleyman zamanının menbağısın
Hem inse hem cinne ferman senindir[11]

EDEBALİ

Ertuğrul Bey uzunca bir mücadele hayatından sonra doksan üç yaşında ahirete intikal etti. Kendisini Söğüt'e defnettiler.

Aşiret mensupları beylerinin vefatından sonra ailenin en küçüğü olmasına rağmen idareyi Osman Gâzi'nin almasını istediler. Henüz babasının sağlığında gösterdiği muvaffakiyetler, yiğitlik ve cesaretteki şöhreti Osman Gâzi'nin aşiretin başına geçmesinde en büyük etken oldu.

Başa geçtiği gün o ilin beyleri ve kethüdaları huzuruna çıkarak şöyle dediler:

"Siz Kayı Han neslindensiniz. Kayı Han bütün Oğuz beylerinin Oğuz'dan sonra ağaları ve hanları idi. Oğuz töresi gereğince Oğuz neslinden kimse bulunmayınca hanlık ve padişahlık Kayı soyu varken başka bir boy soyuna düşmez. Bundan böyle Selçukilerden bize medet ve çare yoktur. Memleketin çoğu ellerinden gitti. Tatar onların üzerine galip gelmiştir. Ayrıca merhum Sultan Alaaddin'in babanıza ve sizlere teveccühü olmuştur. Bu uçları size ol vermiştir. Bu sebeple sizin han olmanız gerekir. Sizde sultan ve hanlığa liyakat var. İttifak dahi bulunsun. Zira saltanat ya ittifakla ya liyakatla olur. Biz sizlere gereği gibi muti ve tabi oluruz. Ta kim bu taraflarda gönül hoşluğu ile gaza edelim."

Ardından her birisi, "Padişahlığın mübarek olsun" diyerek dua ve senalar ettiler.[12]

Yıllardır kendisini yetiştiren ve bir devlet kurmaya doğru âdeta adım adım götüren şeyhi Edebali, bey olduğu gün kendisine, tarihe geçen şu çarpıcı nasihatleri yaptı:

"Ey oğul!

Beysin… Bundan sonra öfke bize; uysallık sana…

Güceniklik bize; katlanmak sana…

Acizlik bize, yanılgı bize; hoş görmek sana…

Geçimsizlikler bize, çatışmalar bize, anlaşmazlıklar bize; adalet sana…

Kötü göz, şom ağız, haksız yorum bize; bağışlama sana…

Ey oğul!

Bundan sonra bölmek bize; bütünlemek sana…

Üşengeçlik bize; uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana…

Ey oğul sabretmesini bil, vaktinden önce çiçek açmaz. Şunu da unutma: İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.

Ey oğul! Yükün ağır, işin çetin, gücün kıla bağlı. Allahu Teâlâ yardımcın olsun…"

Yaptığı nasihatlerle Osman Bey kadar daha sonra gelen hükümdarları da derinden etkileyen Şeyh Edebali, Karaman'da doğdu. İlk tahsilini burada yaptı. Necmeddin ez-Zahidi'nin öğrencisi oldu. Daha sonra Şam'a giderek Sadreddin Süleyman b. Ebü'l-İz ve Celaleddin el Hasiri gibi zamanın seçkin âlimlerinden dinî ilimleri tahsil etti. Baba İlyas Horasani'den tasavvuf dersleri aldı ve manevi derecelere kavuştu.

Anadolu'ya dönünce Bilecik'te bir zaviye kurarak halkı irşada başladı. Zaviyesi gelenlerle dolup taşardı. Büyük bir koyun sürüsüne sahip olan Şeyh Edebali fakir fukaranın ihtiyaçlarını da giderirdi.

Ertuğrul Bey her işini onunla istişare ederdi. Oğullarının terbiyesini de ona ısmarlamıştı. Oğlu Osman'a: "Oğul beni üz, aman Şeyh Edebali'yi üzme onu kırma" derdi.

Osman Gâzi de daha sonra kendisine damat da olduğu hocasına büyük itibar göstermiş, her işinde ona danışmış, her zaman en yakın yardımcılarından biri olarak görmüştür.

Son zamanlarında kızı ve torunu Alaaddin Bey ile Bilecik'te oturan Edebali'ye Kozağaç köyünün öşür ve hasılatı verilmiştir. Ömrü insanları irşat etmek ve talebelere ilim öğretmekle geçen Edebali 1326 (h. 726) senesinde Bilecik'te vefat etti. Dergâhının yanında defnedildi. Eskişehir'de de adına bir türbe yapıldı.[13]

Ertuğrul ve Osman beylerin en büyük yardımcısı olması dolayısıyla ilk Osmanlı kadısı ve müftüsü kabul edilir.[14]

İLK FETİHLER

Kuşandı din kılıcın bele Osman
Ki ede İslam'ı izhar Osman

Açıldı İslam'a hizmet kapısı
O kapının miftahı oldu Osman

Çünkü küfür zulmeti Rum'u tutmuştu
Diler ki âlemi nur ede Osman

Muhammed ümmetinin serveridir
Kavuşsun nusret-i Rahman'a Osman[15]

Osman Bey aşiretinin başına geçtiğinde babasının siyasetini devam ettirdi. Komşu Bizans tekfurlarıyla iyi geçinmeye gayret gösteriyordu. Yazın yaylaya çıkacaklarında yine eskisi gibi eşyalarını Bilecik tekfuruna bırakıyor, kış mevsiminin yaklaşması ile tekrar Söğüt'e dönerken Bilecik tekfuruna bol bol hediyeler vermeyi ihmal etmiyordu.

Bilecik, Yarhisar ve Harmankaya tekfurlarının dostluklarına mukabil İnegöl tekfuru Aya Nikola Türk düşmanlığıyla şöhret kazanmıştı. Nikola, Türklerin yaylaya çıkış ve dönüşlerinde yollarını keserek haraç istiyor, bu sebeple aralarında sık sık çarpışmalar oluyordu. Onun bu saldırgan tutumunu devam ettirmesi üzerine Osman Bey babasının silah arkadaşları Akça Koca ve Abdurrahman Gâzi ile kendi akran ve arkadaşları olan Konur, Turgut ve Aykut Alplerle durumu müzakere etti. Neticede İnegöl'ün fethine karar verildi.

Ancak İnegöl tekfuru, Osman Bey'in üzerine geldiğini haber alarak Ermeni derbendinde kuvvetleriyle pusuya yattı. Osman Bey yetmiş kadar silahlı adamıyla boğaza girdiğinde Aya Nikola ve adamlarının saldırısına maruz kaldı. Vuruşma şiddetli ve kanlı bir şekilde cereyan etti. Türkler tekfurun adamlarını kaçırmaya muvaffak olurlarken savaşta Osman'ın kardeşi Saru Yatı'nın oğlu Bayhoca şehit düştü (684/1285-86).